

İÇİNDEKİLER

Editör'den.....	9-12
Fıkıhdan İslâm Hukukuna.....	11-22
-Fıkıhın İslâm Hukukuna Evrilme Süreci Üzerine Bazı Düşünceler- Doç. Dr. Talip TÜRCAN	
Günümüz Güney Asya Müslüman Hukuku: Bir Tanıtım.....	23-40
Werner F. MENSKİ Trc. Ahmet Hamdi FURAT	
Kendi Kaleminden İmam Leknevî (1848-1887): Hayatı ve Eserleri	41-54
Trc. Nizameddin İBRAHİMOĞLU	
Kanunlaştırma Hareketinin Öncülerinden Muhammed Kadri Paşa (1821-1888) ve Eserleri	55-68
Dr. M. K. Abdussamet BAKKALOĞLU	
Karinâbâdî Ömer Hilmi Efendi (1845-1889).....	69-76
Dr. Şevket TOPAL	
Ahmed Cevdet Pasha (1823-1895): A Scholar And A Statesman	77-92
Yrd. Doç. Dr. Recep ÇİĞDEM	
Osmanlılar Döneminde Gayr-i Müslim Bir İslam Hukukçusu: Sava Paşa (ö.1901), Hayatı, Eserleri ve İslam Hukukuna Dair Görüşleri	93-114
Prof. Dr. Ferhat KOCA	
Büyük Ali Haydar Efendi (Nasuhizade) (1837-1903).....	115-118
Ahmet EKŞİ	
Suriye Selefliliğinin Önderi Cemâleddin el-Kâsimî (1866-1914): Hayatı, İslahatçı Kişiliği Ve Fıkıhî Eserleri	119-140
Doç. Dr. H. Mehmet GÜNAY	
Sosyolojik Bir Bakış Açısıyla Seyyid Bey (1873-1925) ve "İctihad Ve Taklid" Adlı Makalesi Üzerine Bir Değerlendirme	141-160
Dr. Adem EFE	
İkbal'in (1877-1938) İctihad Anlayışı	161-166
Wasim Ahmed Çev. Menderes GÜRKAN	

Mısırlı İslam Tarihçisi ve Hukukçusu Muhammed Hudari Bek (1837-1927): Hayatı, Eserleri ve Fikhî Görüşleri.....	167-178
Prof. Dr. Ferhat KOCA	
Son Devir Osmanlı Hukukçusu Küçük Ali Haydar Efendi (1853-1935): Hayatı, İlmî Faaliyetleri ve Eserleri	179-188
Doç.Dr. H. Mehmet GÜNAY	
Muhammed Bahît el-Mutî'î (1854-1935): Hayatı Ve İlmî Kişiliği.....	189-204
Dr. Ali İhsan PALA	
Şam Fakihî Ahmed ez-Zerkâ' (1869-1938).....	205-210
Necmettin KIZILKAYA	
Elmalılı M. Hamdi Yazır'ın (1878-1942) İlmî Kişiliği Ve Fıkıh İlmindeki Yerine Bir Bakış	211-232
Y. Doç. Dr. Menderes GÜRKAN	
Son Dönem İslam Hukukçularından: İzmirli İsmail Hakkı (1868-1946).....	233-268
Yahya MACİT	
Modernleşme Sürecinde "Fıkıhın ve Fıkıh Usûlü'nün İhyâsı" Söylemine Karşı Bir Duruş: İzmirli İsmail Hakkı (1868-1946)	269-296
Kerime CESUR	
Zor Zamanda Yapılabileceklerin En İyisini Yapan Bir İslam Alimi: Ahmed Hamdi Akseki (1887-1951).....	297-312
Doç. Dr. Abdullah KAHRAMAN	
Muhammed Zâhid el-Kevserî (1863-1952) Hayatı, Eserleri ve Fikhî Görüşleri).....	313-330
Dr. Mehmet Ali YARGI	
Abdulkadir Üdeh (1907-1954) -Hayatı Eserleri ve İslam Hukukuna Katkısı-	331-336
Y.Doç.Dr.Haluk SONGUR	
İdealist Bir İslam Hukukçusu: Abdülvehhab Hallâf (1888-1956)	337-346
Doç. Dr. Abdullah KAHRAMAN	
Şemseddin Günaltay'ın (1883-1961) İctihada İlişkin Görüşleri Üzerine Bir Değerlendirme	347-368
Y. Doç. Dr. Menderes GÜRKAN	
Mahmûd Şeltût (1893-1963) Hayatı, Düşüncesi ve Eserleri.....	369-398
Murat ŞİMŞEK	

Mustafa es-Sibâi (1915-1964) ve Eserleri	399-408
Dr. M. K. Abdüssamet BAKKALOĞLU	
Hilâfet Karşısı Bir Ezher'li: Ali Abdurrâzık (1883-1967)	409-426
Doç. Dr. Talip TÜRCAN	
Bir Fıkıh Âlimi Olarak Ömer Nasuhi Bilmen (1883-1971) -Türkiye'deki Fıkıh ve Mukayeseli Hukuk Çalışmalarına Katkısı-	427-438
Doç. Dr. Talip TÜRCAN	
Abdürrezzak Ahmed es-Senhûrî (1895-1971)	439-448
Doç. Dr. Murteza BEDİR	
Muhammed et-Tâhir b. Âşûr (1879-1973)	449-460
Dr. Ali PEKCAN	
Allâl El-Fâsî (1910-1973)	461-478
Dr. Ali PEKCAN	
Muhammed Ebû Zehre (1898-1974) Hayatı-İslam Hukuku ve Diğer Disiplinlerle İlgili Bazı Görüşleri- Eserleri	479-496
Prof.Dr. Saffet KÖSE	
Ebü'l-Vefâ el-Efgânî (1893-1975)	497-502
İslam DEMİRCİ	
Ali Himmet Berki (1882-1976) (Hayatı, Eserleri ve İslâm Hukuku'na Katkısı)	503-514
Araş. Gör. Ahmet Hamdi FURAT	
İslam Hukukunu Çağına Taşıyan Bir Fakih: Ali El-Hafîf (1890-1978) ve Eserleri	515-536
Dr. Rahmi YARAN	
Lübnanlı Hukukçu Ve Devlet Adamı Subhî El-Mahmesânî (1906-1986)	537-544
Doç. Dr. Ahmet ÖZEL	
Pakistanlı İlk Dönem İslam Hukuku Üzerine Çalışan Son Dönem Âlimlerinden Ahmed Hasan (1932-1996)	545-556
Y.Doç.Dr. Haluk SONGUR	
Ali Câdelhak (1917-1996) ve Çağdaş Fıkıh Sorunlar	557-574
Dr. Ali İhsan PALA	
Abdüfettâh Ebû Gudde (1917-1997)	575-584
Dr. Ali PEKCAN	

- Mustafa Ahmed ez-Zerkâ' (1907-1999) Hayatı- Eserleri- İslam Hukuku İle İlgili Bazı Görüşleri-Fetvâlarından Örnekler585-616**
Prof.Dr. Saffet KÖSE
- Seyyid Sâbık (1915-2000): Hayatı Eserleri ve Fıkıh Araştırmalarında İzlediği Metodu617-632**
Fatih YÜCEL
- Prof. Dr. Muhammed Hamidullah (1908-2002): Hayatı, Eserleri, Hakkında Söylenenler ve Bazı Konulardaki Görüşleri633-664**
Prof. Dr. Ali ŞAFAK
- Ahmed Fehmî Ebû Sünne (1909-2003) ve " el-'Örf ve'l-'Âdê fî Ra'yi'l-Fukahâ' " Adlı Eseri665-680**
Dr. Ali İhsan PALA
- Prof. Dr. Muhammed Ma'rûf ed-Devâlibî (1909-2004) Hayatı-Bazı Siyâsî Faaliyetleri-İslam Hukuku Alanındaki Bazı Görüşleri-Eserleri681-698**
Prof.Dr. Saffet KÖSE
- Modern Dönem İslâm Hukuku Teorisyenlerinden Muhammed Halid Mesud (1939-).....699-712**
Dr. Muharrem KILIÇ

editör'den

Osmanlı İmparatorluğu'nun ıslahat hareketleri çerçevesinde, XIX. yüzyılın ilk yarısından itibaren pozitif hukukunu tedvin ihtiyacını duyması, Batılı kanunların iktibasını bir bakıma zorunlu kılmıştır ki, bu durum, modern dönem İslâm hukuk çalışmalarının başlamasında da en önemli etkenlerden biridir. Klasik fikhın kazuistik yapısının aksine, iktibas edilen Batılı kanunların soyut yöntemle hazırlanmış olması, her ne kadar Mecelle'nin tedvininde büyük ölçüde geleneksel yöntemle (kazuistik yöntem) bağlı kalınmış olursa bile, sosyal yaşamdaki değişimi de dikkate alan modern İslâm hukuku çalışmalarının, fıkıhdan hareketle genel teoriler geliştirmeye dönük bir yöntemle yapılması gerektiği düşüncesinin oluşumuna katkıda bulunmuştur. Söz konusu düşünce, XX. yüzyılda önce Türkiye, daha sonra da diğer bir kısım İslâm ülkelerinin, yenileşme çabaları kapsamında, Batılı kanunları yoğun biçimde iktibas etmeleriyle kökleşmiştir.

Diğer taraftan, fikhın, 'Batılı hukuk kavramı esas alınarak değerlendirilmesini konu edinen' oryantalist çalışmalar, belirtilen süreçte, bilhassa Hurgronje ile birlikte ortaya çıkmaya başlamıştır. Hurgronje, Goldziher, Margoliouth, Lammens, Schacht ve Coulson çizgisinde gelişen klasik oryantalist İslâm hukuku çalışmalarının fıkha ilişkin tespitleri, İslâm dünyasında yapılan araştırmaları yöntem ve terminoloji bakımından etkilemiştir. Bunda fikhî, en azından sözü edilen sürecin başlangıcında, bir hukuk sistemi olarak görmeyen klasik oryantalist yaklaşımlara karşı, müslüman araştırmacıların Batılı yöntemle fikhın savunulması niteliğinde eserler yazma ihtiyacını duymaları da rol oynamıştır.

Modern dönem İslâm hukuku çalışmalarının oluşumunda bir diğer etken ise, sömürge hareketlerine bağlı olarak İslâm dünyasında ortaya çıkan *sui generis* hukuk düzenleri ve onların tatbikatıdır. Nitekim Hint-Alt Kıtasında *Anglo-Muhammadan Law* ve Cezayir'de *Droit Musulman Algérien* biçiminde nitelenen hukukî uygulamalarda görüldüğü gibi, başta Anglo-Sakson ve Fransız hukuk düşüncesi olmak üzere, Batılı hukuk yaklaşımlarının modern İslâm hukuku çalışmalarının yöntem ve içerik bakımından biçimlenmesinde etkili olduğu kuşkusuzdur.

Son yüz elli yıllık süreçte oluşan modern İslâm hukuk çalışmaları Batı hukuk düşüncesinin etkisi altında gelişmiş olmakla birlikte, gelinen aşama dikkate alındığında, hukukun genel teorisi bakımından aynı şeyi söyleyemsek bile, hukuk dogmatikliği bakımından söz konusu çalışmaların dikkate değer bir düzey kazandığı, hatta bağımsız ve özgün bir yapıya kavuştuğu inkar edilemez. Artık İslâm hukuk bilimi, içerik itibarıyla henüz klasik fikhî malzemedен yeterince bağımsız hale gelememiş olsa da -ki, elbette bununla gelenekten bütünüyle bir kopuşu kastetmiyoruz- genel teoriler üzerinden

yürüyen, çağdaş gelişmeleri dikkate alan ve karşılaştırmalı hukuk alanına katkıda bulunan bir düzeye gelmiştir.

“Oryantalist İslâm Hukukçuları” başlıklı özel sayımızda fıkıh üzerinde Batı hukuk düşüncesi esas alınarak yapılan bilimsel hareket –ki, modern İslâm hukuk bilimini oluşum sürecinde yöntem ve içerik bakımından etkilemiştir- ve onun temsilcileri inceleme konusu yapılmıştı. Bu özel sayımızda ise, belirtilen süreçte İslâm dünyasında, bizzat müslümanlar tarafından geliştirilen İslâm hukuk bilimini, onu oluşturan araştırmacılar ve eserleri bağlamında tanıtmayı amaçlıyoruz. İtiraf etmeliyiz ki, elbette dergimizin bu sayısı İslâm hukuk biliminin oluşum sürecine katkıda bulunan tüm araştırmacıları ve eserlerini içine almamaktadır. Hatta böyle bir projede öncelikle ele alınması gereken kimi ilim adamlarını ve çalışmalarını da çeşitli sebepler yüzünden sizlere takdim edemediğimizi burada belirtmek isteriz. Herşeye rağmen, elinizdeki özel sayının da bir önceki gibi bilhassa İslâm hukuku alanında çalışan ülkemiz ilim adamları için modern dönem literatürü bakımından bir el kitabı niteliği kazanacağını ümit ediyoruz. *Son Asır İslâm Hukukçuları* başlıklı bu özel sayının ortaya çıkmasına katkı veren alanın değerleri uzmanlarına, tüm hoca ve arkadaşlarımıza şükranlarımızı sunarız. Ayrıca değerli ilim adamı Prof. Dr. Saffet Köse, her sayıda olduğu gibi, elinizdeki sayının hazırlanması hususunda da gösterdiği çaba ve bize verdiği destekle burada özel olarak hatırlanmayı ve teşekkürü hak etmektedir.

Sayı Editörleri

Doç Dr. Talip TÜRCAN

Y. Doç. Dr. Haluk SONGUR